

Lisa 5. Eesti maaelu arengukava 2014–2020 seirearuande (2014–2015) kokkuvõte kodanikele

Maaelu arengu poliitika on osa Euroopa Liidu ühisest põllumajanduspoliitikast ja seda rahastatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi EAFRD). Maaelu arengu poliitika eesmärkideks on põllumajanduse konkurentsivõime, loodusvarade jätkusuutlik majandamine ning maapiirkondade tasakaalustatud territoriaalne areng. EAFRD vahendite kasutamiseks koostas Maaeluministerium (toona veel Põllumajandusministerium) Eesti maaelu arengukava (edaspidi MAK) 2014–2020, mis kinnitati Euroopa Komisjoni poolt 13. veebruaril 2015. MAK 2014–2020 on avalikustatud Maaeluministeriumi kodulehel: <http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020>

MAK 2014–2020 eesmärkideks on:

- Toimiv tootja, töötaja, nõustaja ja teadlase vaheline koostöö, ajakohane teadus- ja arendustegevus ning teadmussiire;
- Elujõulisele ja jätkusuutlikule toidutootmisele suunatud põllumajandussektor on konkurentsivõimeline, ressursitõhus ja jätkusuutliku vanuselise struktuuriga;
- Põllumajandussaaduste tootmise ja töötlemisega tegelevad ettevõtjad omavad turujõudu ning nende vahel toimub koostöö põllumajandussaaduste tootmisel, töötlemisel ja turustamisel;
- Põllumajandusmaa kasutamine on keskkonnasõbralik ja piirkondlikke eripärasid arvestav, tagatud on elurikkuse, traditsiooniliste maastike ja kõrge loodusväärtusega põllumajanduse ja metsanduse säilimine;
- Maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

Programmiperioodi 2014–2020 arengukava ettevalmistusprotsess hõlmas eelhindamist ja keskkonnamõtjude strateegilist hindamist, mis toimusid paralleelselt. Eelhindamine viidi läbi perioodil 24.04.2012 kuni 16.06.2014. Eelhindamine toimus tihedas koostöös Maaeluministeriumiga (toona veel Põllumajandusministeriumiga), arengukava ettevalmistamisega seotud tööriühmade ja komisjonidega ning MAK 2007–2013 püsihindajate Eesti Maaülikooli ja Põllumajandusuuringute Keskusega. Eelhindamise eesmärk oli parandada MAK 2014–2020 väljatöötamise ja rakendamise kvaliteeti, toimivust ja tõhusust, võttes arvesse sõltumatu hindaja objektiivseid hinnanguid ja soovitusi ning optimeerides eelarvevahendite jaotamist. Eelhindamise lõpparuanne valmis 16. juunil 2014 ja on avalikustatud Maaeluministeriumi kodulehel: <http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020/seire-ja-hindamine/eelhindamine>.

Keskkonnamõtjude strateegiline hindamine korraldati selleks, et hinnata arengukava käikulaskmisega kaasnevat keskkonnamõtju. Eelhindamise raames vaadeldi arengukava eelnõu ja lähtuti arengukava spetsiifikast ning kaasaegse keskkonnakorralduse põhimõtetest.

Eelhindaja uuris meetmete rakendamisega kaasnevat otsesest ja kaudset mõju keskkonnale ning analüüsis, mil määral aitavad kavandatavad arengukava eesmärgid keskkonnamäärade saavutamiseks. Maaeluministeeriumi kodulehel on avalikustatud ka keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne: <http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020/seire-ja-hindamine/keskkonnamoju>

Ka rahastamisvahendite rakendamise vajaduste väljaselgitamiseks teostati 2014. aastal eelhindamine „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ ja „Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi 2014–2020 rakenduskava“ rahastamisvahendi eelhindamine“. Rahastamisvahendid avaldavad Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidele võimendavat mõju (sest nende puhul on võimalik kombineerida eri liiki avalikke ja erasektori vahendeid) ja muudavad toetuse pikemas perspektiivis jätkusuutlikumaks. Eesmärk on kooskõlas MAK 2014–2020 eesmärkidega rahuldada konkreetseid turuvajadusi ning reageerida turutõrgetele ja mitteoptimaalsetele investeerimisolukordadele kulutõhusal viisil. Rahastamisvahendi eelhindamise käigus analüüsiti rahastamisvahendi võimalikke rakendusvaldkondi, turutõrkeid ja sihtgrupe ning töötati välja ettepanekud rahastamisvahendite kujundamiseks ja rakendamiseks ning kavandati investeerimisstrateegia. Rahastamisvahendid võivad olla omakapitali- või kvaasiomakapitali investeeringud, laenud, tagatised või muud riskijagamistehnikad. Neid kasutatakse selliste investeeringute toetamiseks, mida peetakse rahaliselt elujõuliseks, kuid mis ei leia turult piisavaid rahastamisallikaid.

MAK 2014–2020 meetmete rakendusmääruste väljatöötamisega alustas Maaeluministeerium (EAFRD korraldusasutuse ülesannetes) 2014. aastal. Toetuse andmise ja kasutamise põhimõtted räägiti läbi sotsiaalpartnerite, ekspertide ja toetuste rakendamises osalevate asutustega. Esimesena valmis n-ö Leaderi ettevalmistava toetuse (meetme 19 tegevuse liik 19.1) rakendusmäärus – Põllumajandusministri 14.10.2014 määrus nr 85 „LEADERi kohaliku arengu strateegia ettevalmistamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“. See oli ka ainus määrus, mis jõuti vastu võtta juba 2014. aastal.

2015. aastal võeti vastu järgmised MAK 2014–2020 meetmete rakendusmäärused:

- Põllumajandusministeeriumi 20.01.2015 määrus nr 7 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamise toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord“ (meetme 6 tegevuse liik 6.3);
- Põllumajandusministeeriumi 09.02.2015 määrus nr 15 „Põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord“ (meetme 4 tegevuse liik 4.1);
- Põllumajandusministeeriumi 13.03.2015 määrus nr 25 „Maapiirkonnas majandustegevuse mitmekesistamise investeeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord“ (meetme 6 tegevuse liik 6.4);
- Maaeluministeeriumi 22.04.2015 määrus nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.7);

- Maaeluministeriumi 22.04.2015 määrus nr 39 „Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus“ (meetme 12 tegevuse liik 12.2);
- Maaeluministeriumi 22.04.2015 määrus nr 40 „Piirkondlik mullakaitse toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.3);
- Maaeluministeriumi 22.04.2015 määrus nr 42 „Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa kohta antav toetus“ (meetme 12 tegevuse liik 12.1);
- Maaeluministeriumi 28.04.2015 määrus nr 46 „Teadmussirde pikaajaliste programmide rakendamise toetus“ (meetme 1 tegevuse liik 1.4);
- Maaeluministeriumi 29.04.2015 määrus nr 49 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.1);
- Maaeluministeriumi 29.04.2015 määrus nr 50 „Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.4);
- Maaeluministeriumi 29.04.2015 määrus nr 51 „Keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimikasvatuse ning maasikakasvatuse toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.4);
- Maaeluministeriumi 29.04.2015 määrus nr 52 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.5);
- Maaeluministeriumi 30.04.2015 määrus nr 53 „Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus“ (meede 11);
- Maaeluministeriumi 30.04.2015 määrus nr 55 „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“ (meetme 10 tegevuse liik 10.1.6);
- Maaeluministeriumi 30.04.2015 määrus nr 56 „Loomade heaolu toetus“ (meede 14);
- Maaeluministeriumi 08.05.2015 määrus nr 58 „Mikro- ja väikeettevõtjate põllumajandustoodete töötlemise ning turustamise investeeringutoetus“ (meetme 4 tegevuse liik 4.2);
- Maaeluministeriumi 11.05.2015 määrus nr 59 „Metsaala arengu ja metsade elujõulisuse parandamise investeeringutoetus“ (meede 8);
- Maaeluministeriumi 15.05.2015 määrus nr 61 „Nõustajate koolitustoetus“ (meetme 2 tegevuse liik 2.3);
- Maaeluministeriumi 03.06.2015 määrus nr 63 „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamise ning hoiu investeeringutoetus riigi poolt korrashoitavate ühiseesvoolude uuendamiseks“ (meetme 4 tegevuse liik 4.3);
- Maaeluministeriumi 17.06.2015 määrus nr 68 „Teadmussirde ja teavituse toetus“ (meetme 1 tegevuse liigid 1.1, 1.2 ja 1.3);
- Maaeluministeriumi 29.07.2015 määrus nr 75 „Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetus“ (meetme 16 tegevuse liik 16.2);
- Maaeluministeriumi 29.07.2015 määrus nr 76 „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamise ja hoiu investeeringutoetus“ (meetme 4 tegevuse liik 4.3);
- Maaeluministeriumi 26.08.2015 määrus nr 84 „Innovatsiooniklastri toetus“ (meetme 16 tegevuse liik „Innovatsiooniklaster“);
- Maaeluministeriumi 09.09.2015 määrus nr 3 „Lühikeste tarneahelate või kohalike turgude kaudu põllumajandustoodete ja toidu turustamisvõimaluste arendamise toetus“ (meetme 16 tegevuse liik 16.4);

- Maaeluministeriumi 18.09.2015 määrus nr 5 „Keskmise suurusega ettevõtjate ja suurettevõtjate põllumajandustoodete töötlemise ning turustamise investeeringutoetus“ (meetme 4 tegevuse liik 4.2);
- Maaeluministeriumi 30.09.2015 määrus nr 6 „Tunnustatud tootjarühma põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise investeeringutoetus“ (meetme 4 tegevuse liik 4.2);
- Maaeluministeriumi 23.10.2015 määrus nr 11 „Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER-projektitoetus“ (meetme 19 tegevuse liigid 19.2, 19.3 ja 19.4);
- Maaeluministeriumi 13.11.2015 määrus nr 17 „Tootjarühma loomise ja arendamise toetus“ (meede 9).
- Eelnõu valmis ka Maaeluministeriumi 07.01.2016 määruse „Kiviaia taastamise toetus“ (meetme 4 tegevuse liik 4.4) osas, mis võeti vastu 2016. aastal.

2015. aasta lõpu seisuga käivitusid enamus MAK 2014–2020 meetmetest, v.a meetme 2 tegevuse liik 2.3 „Toetus nõustajate koolituseks“, meetme 3 tegevuse liigid 3.1 „Liidu kvaliteedikavades ja siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavades osalemine“ ja 3.2 „Liidu ning siseriiklikult tunnustatud kvaliteedikavade raames toodetud toodete teavitamis- ja müügiedendustegevused“, meetme 4 tegevuse liik 4.4 „Kiviaia taastamise toetus“, meetme 6 tegevuse liik 6.1 „Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine“, meetme 10 tegevuse liik 10.1.2 „Piirkondlik veekaitse toetus“. 2016. aastal käivituvad täiendavalt meetme 6 tegevuse liik 6.1 „Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine“ (septembris) ja meede 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“ (novembris). Samuti on 2016. aastal kavas meetme 4 tegevuse liigi 4.2 „Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks“ suurprojekti taotlusvoor (oktoober) ning meetme 5 „Põllumajanduspotentsiaali taastamine“ taotluste vastuvõtt, kuid selle meetme taotlusvooru toimumisaeg on hetkel veel lahtine. 2017. aastasse jääb ainsa meetmena piirkondliku veekaitse toetuse avanemine.

2015. aasta lõpu seisuga oli MAK 2014–2020 raames kohustusi üles võetud 141 118 602 euro ulatuses (14,2% eelarvest) ja väljamakseid tehtud 52 674 534 euro ulatuses (5,3% eelarvest).